В.Й. ЛЮБЕЦЬКИЙ, докт. вет. наук, професор
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ

НАУКОВЕ ВЕТЕРИНАРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВИСОКОПРОДУКТИВНОГО МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ

25 червня 2014 р. в актовій залі Президії Національної академії аграрних наук України відбулися загальні збори відділення ветеринарної медицини НААН України з питання «Наукове ветеринарне забезпечення розвитку високопродуктивного молочного скотарства в Україні».

З доповіддю «Стан та перспективи розвитку молочного скотарства в Україні та основні напрями науково-дослідної роботи у вирішенні проблем у молочному скотарстві» виступив академік-секретар відділення ветеринарної медицини НААН **М.С. Мандигра.** Свою доповідь він розпочав такими словами: «Хоч би яких глобальних змін зазнавало людство,

одне з мірил добробуту залишається незмінним – щоденна склянка молока, без якого ще не виросла жодна людина».

М.С. Мандигра звернув увагу на сучасний стан молочного скотарства в Україні. Зокрема на 1 червня 2014 р. в Україні зареєстровано загалом 2467,6 тис. корів, у т. ч. на сільськогосподарських підприємствах – 553,2 тис.

Згідно з офіційною статистикою в 2013 р. було вироблено 11,5 млн т молока (за неофіційними даними – 8,29 млн т). На переробку було прийнято 2,5 млн т цього продукту від сільгосппідприємств і 2,0 млн т – від селянських дворів. Споживання молока на душу населення становить 155 кг/рік, або 40 % від потреби (380 кг).

Для входження молочної продукції на ринки ЄС пропонується 7-річний перехідний період. Тому все це вимагає вдосконалення та зміни функцій ветеринарної науки і практики.

Також М.С. Мандигра відзначив основні чинники, які впливають на здоров'я молочних корів і якість та безпечність отриманої продукції (рис. 1).

Основними причинами вибуття корів є проблеми відтворення (25 %), мастит (23 %), порушення обміну речовин (20 %), низька продуктивність (17 %) та хвороби кінцівок (15 %).

Микола Степанович акцентував увагу на 16 проектах, які фінансуються НААН України і виконуються установами й кафедрами вищих навчальних закладів. Керівникам проектів слід звернути увагу на очікувані результати та їх упровадження в галузь тваринництва. Учені НААН мають тісно співпрацювати з виробництвом, знати проблеми та шляхи їх вирішення.

Академік НААН України **В.І. Левченко** у своїй доповіді «Поліметаболічна та поліорганна незаразна патологія високопродуктивних корів: проблеми діагностики та профілактики» звернув увагу учасників зборів на внутрішні хвороби високопродуктивних корів: кетоз, гепатодистрофію, аліментарну й вторинну остеодистрофію, післяродову гіпокальціємію і гіпофосфатемію, А-гіповітаміноз та ацидоз рубця. Він виклав основні причини виникнення окремих захворювань і механізми розвитку поліморбідної патології у високопродуктивних корів (рис. 2–5). Учений загострив також увагу на методах діагностики цих захворювань (рис. 6).

Із досить цікавою доповіддю «Проблеми та успіхи практичного забезпечення здоров'я молочних корів» виступив

керівник департаменту Консультаційного центру Асоціації виробників молока (АВМ) **М.М. Білокінь.** Він зазначив, що АВМ була заснована й зареєстрована в 2009 р. У її складі 9 відділів. Сьогодні вона включає 93 члени в 20 областях

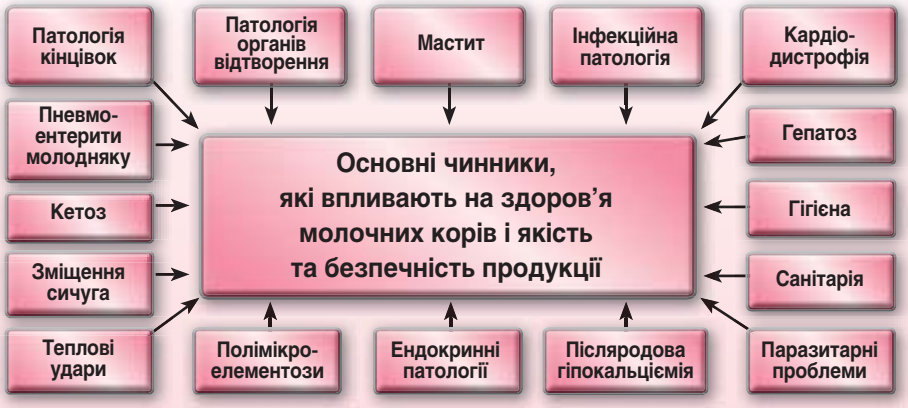

Рис. 1. Чинники, які впливають на здоров'я молочних корів і якість та безпечність отриманої продукції

України. Господарства, які є її членами, отримують 25 видів послуг.

На цей час 21 спеціаліст консультаційного центру АВМ обслуговує 49 господарств України, в яких середній надій на корову в 2013 р. становив 7433 л.

М.М. Білокінь зосередив увагу на досягненнях АВМ. Зокрема фахівці асоціації виявили секрет отримання високих надоїв, оволоділи новими підходами при формуванні раціонів, усвідомили необхідність переходу від навчання спеціалістів у господарствах і теоретичного консалтингу до практичного надання послуг. Нині вони розуміють потребу в розробленні й упровадженні бізнес-планування в господарствах, запуску кормового аналізатора AgriNIR. Спеціалісти АВМ проходять навчання та стажування в США, Ізраїлі, проводять семінари в Україні.

Консультаційний центр АВМ здійснює повний технологічний супровід – ветеринарний, зоотехнічний, управлінський, а також навчання спеціалістів та керівників, консультації щодо будівництва й реконструкції молочнотоварних ферм.

Особливу увагу доповідач звернув на ветеринарний супровід, зокрема проведення регіональних навчальних майстер-класів, тренінг щодо програми управління стадом, упровадження на фермах передових (інноваційних) технологій охорони здоров'я ВРХ – протиепізоотичні заходи, доїння та контроль маститів, оздоровлення новотільних, відтворення, вирощування молодняку.

До участі у ветеринарному супроводі М.М. Білокінь запросив учених НААН і вищих навчальних закладів України. Він також звернув увагу на передумови кардинальних змін у ветеринарному обслуговуванні молочних господарств:

– збільшується кількість промислових і сімейних молочних ферм;

– виробництво молока стає привабливим видом бізнесу;

– зростає попит на професіоналів-практиків з охорони здоров'я тварин;

– спостерігається низький загальний рівень кваліфікації спеціалістів у галузі молочного скотарства;

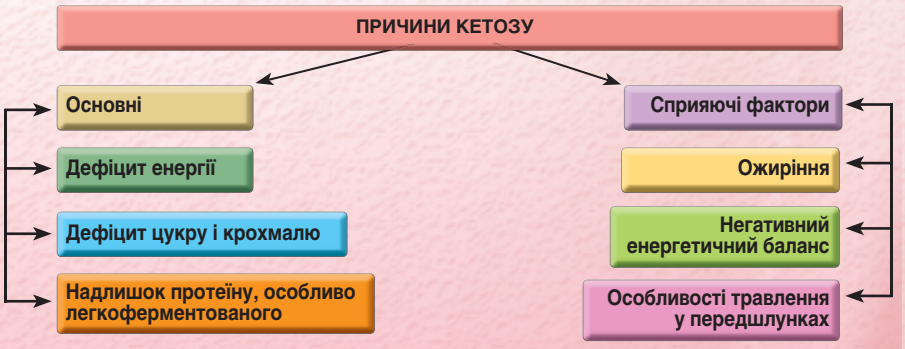

Рис. 2. Причини виникнення кетозу у високопродуктивних корів

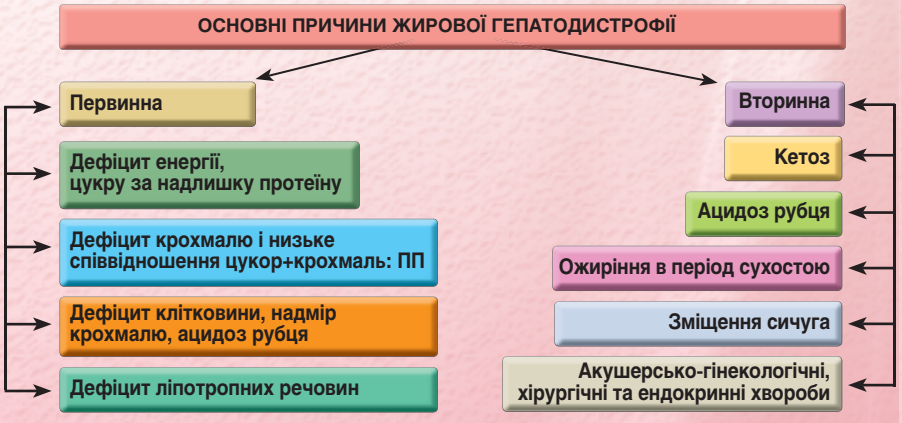

Рис. 3. Причини виникнення жирової гепатодистрофії у високопродуктивних корів

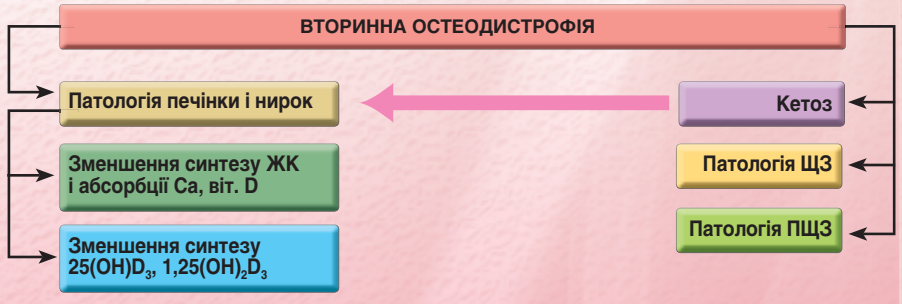

Рис. 4. Причини виникнення вторинної остеодистрофії у високопродуктивних корів

– зростає конкуренція на ринку товарів і послуг у молочному скотарстві;

– простежується територіальна концентрація членів АВМ;

– рівень зарплат ветеринарів господарств не мотивує продуктивності їх праці;

– традиційне дорадництво не приводить до швидкого поліпшення;

– існує єдина для всіх членів АВМ програма управління стадом.

Окремо М.М. Білокінь зупинився на питанні, що стосується програми управління стадом «Юніформ Агрі», та на її перевагах. Це, зокрема, можливість ведення обліку «все в одному», економія часу та зусиль на складання списків тварин для маніпуляцій з ними, об'єктивний контроль цільових показників, «підказки» програми в діагностиці хвороб корів, можливість реалізації тижневого ритму робіт і повноцінного дистанційного консалтингу.

На завершення своєї доповіді керівник департаменту Консультаційного центру АВМ акцентував увагу на навиках, якими має володіти сучасний ветеринар-практик: рання діагностика тільності та причин неплідності з використанням УЗД-сканера, ректоцервікальне осіменіння паєтованою спермопродукцією, використання

УВАГА! ТРИВАЄ ПЕРЕДПЛАТА НА ЖУРНАЛ НА 2014 РІК!

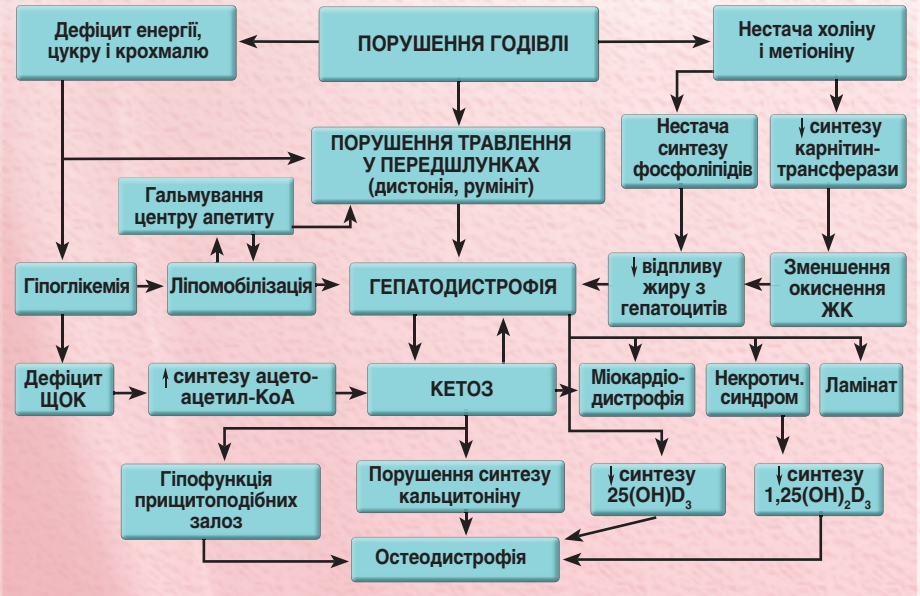

Рис. 5. Механізми розвитку множинної (поліморбідної) внутрішньої патології у високопродуктивних корів

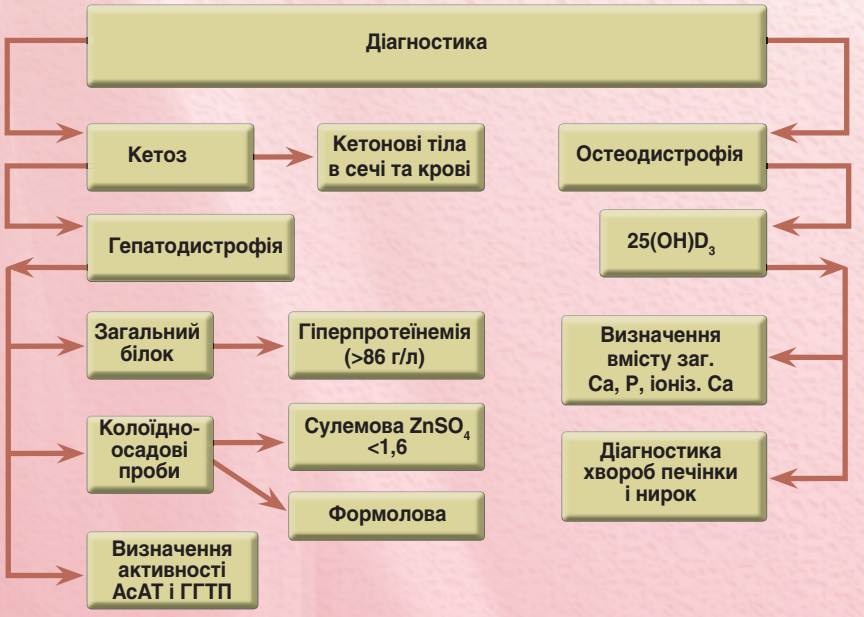

Рис. 6. Методи діагностики внутрішньої патології у високопродуктивних корів

схем синхронізації охоти й осіменіння, робота з елементами програми управління стадом, експрес-метод діагностики кетозу, використання противірусних вакцин, застосування ротостравохідного зонда для напування новонароджених телят, аускультація при зміщенні сичуга й оперування цієї патології, робота з колострометром і рефрактометром, технологічне розчищення ратиць корів.

У своїй доповіді «Проблеми відтворення тварин у молочному скотарстві» член-кореспондент НААН України **В.А. Яблонський** зазначив, що відтворення живих істот є їх нормальною фізіологічною функцією, завдяки якій підтримується життя на Землі й без якої воно завмирає. Стан відтворення поголів'я визначається трьома основними ланками – генетичним потенціалом тварин, умовами їх утримання, догляду та використання, організацією системи відтворення.

В.А. Яблонський зазначив, що на межі XXI ст. в Україні відбулися докорінні зміни всіх трьох ланок системи відтворення тварин. Починаючи з 30-х років XX ст. відтворення базувалося на широкому застосуванні штучного осіменіння. У державі було створено добре організовану мережу штучного осіменіння, від якої маємо лише «ріжки та ніжки». Із широкої мережі станцій і племпідприємств поступово залишилися лише чотири – Донецьке, Черкаське, Житомирське і Хмельницьке, де утримуються 148 бугаїв, тоді як у господарствах їх 669. Працюють 7802 пункти штучного осіменіння корів, 286 – свиней та 9 – овець. Валентин Андрійович звернув увагу на те, що відбулися значні зміни в чисельності поголів'я тварин (табл. 1) та виході приплоду на 100 маток (табл. 2).

У своїй доповіді В.А. Яблонський озвучив Концепцію розвитку біотехнології відтворення тварин на 2014–2020 рр. (опублікована в журналі «Ветеринарна медицина України», 2014, №6) та особливо загострив увагу на завданнях, які стоять перед кафедрами акушерства. Зокрема вони мають:

– переглянути систему ветеринарного забезпечення відтворення тварин в умовах нових технологій;

– вивчити особливості статевої циклічності в корів і телиць в умовах різного ведення молочного скотарства;

– встановити ефективність осіменіння корів у різні строки після родів;

– вивчити ефективність синхронізації охоти в корів і телиць в умовах різного ведення молочного скотарства;

– розробити нові принципи та схеми лікування корів, хворих на субклінічний і клінічний мастит у період лактації та запуску на тлі застосування сепараторів-молокоочисників, які видаляють із молока соматичні клітини, спорові мікро-

Таблиця 1 – **Поголів'я худоби та птиці (станом на 1 січня 2014 р.), тис. голів**

Роки	Велика рогата худоба		Свині	Вівці та кози		Коні	Птиця
	усього	у т. ч. корови		усього	у т. ч. вівці		
Господарства всіх категорій							
1991	24 623,4	8368,2	19 426,9	8418,7	7896,2	738,4	246 104,2
2013	4645,9	2554,3	7576,7	1738,2	1073,4	376,6	214 070,6
Сільськогосподарські підприємства							
1991	21 083,3	6191,6	14 071,2	7165,5	7164,1	700,9	132 966,6
2013	1506,5	575,2	3556,9	265,3	260,4	32,5	117 888,6
У т. ч. фермерські господарства							
1996	27,0	16,4	40,3	19,17	17,4	3,6	287,1
2013	109,9	41,3	265,2	61,5	59,1	2,5	2887,0
Господарства населення							
1991	3540,1	2186,6	5355,7	1253,2	732,1	37,5	113 137,6
2013	3139,4	1979,1	4019,8	1472,9	813,0	344,1	96 182,0

Таблиця 2 – **Вихід приплоду на 100 маток**

Роки	Приплід		
	телята	поросята	ягнята й козенята
1990	88	1422	92
2012	73	1805	72

організми й бактерії під час очищення його від механічних домішок;

– ширше використовувати в діагностиці акушерських і гінекологічних захворювань, патології молочної залози сучасні методи й прилади – ультразвукові сканери, тепловізори, мілксканери, відеокамери (спермоскопія, цервікскопія), вітальне ендоскопічне дослідження, люмінесцентну та хемілюмінесцентну діагностику, досягнення інформатики.

Проблемам асоційованого перебігу ортопедичної, акушерської і гінекологічної патології у високопродуктивних корів були присвячені доповіді академіка НААН України М.В. Рубленка та кандидата ветеринарних наук, доцента С.А. Власенко.

М.В. Рубленко акцентував увагу не лише на результатах наукових досліджень з проблем ветеринарної ортопедії у молочному скотарстві, а й на практичних аспектах. Зокрема:

– встановлено закономірності структури ортопедичної патології залежно від породного і технологічних факторів;

– розроблено й упроваджено димексид і його похідні (ДМСО, ізатизон, димексид-антибіотикові та димексид-антисептичні емульсії);

– розроблено й упроваджено ранові сорбенти, мазі на гідрофільній основі (антибактеріальний компонент щодо неспороутворювальних анаеробів), імуностимулюючі й метаболітотропні препарати;

– розроблено схеми лікування з використанням бішофіту;

– розроблено, впроваджено мобільні фіксаційні станки.

Також академік НААН України М.В. Рубленко ознайомив присутніх із класифікацією хвороб копитець великої рогатої худоби.

С.А. Власенко звернула увагу учасників заходу на порушення відтворної функції у високопродуктивних корів з ортопедичною патологією (рис. 7) та перебіг післяродового періоду залежно від терміну виникнення гнійно-некротичних уражень у ділянці пальців (табл. 3).

З інформаційними доповідями виступили також академік Б.Т. Стегній, члени-кореспонденти НААН В.П. Риженко, О.Т. Куцан, В.О. Ушкалов та ін.

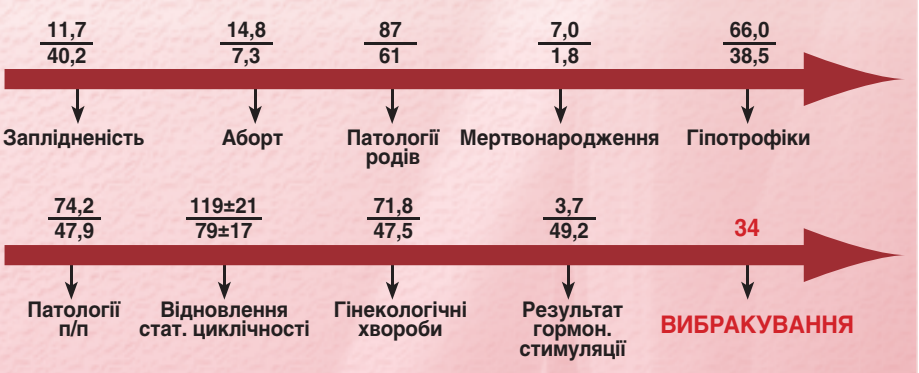

Примітка: чисельник –дослідна група (%), знаменник – контрольна (%)

Рис. 7. Порушення репродуктивної функції у високопродуктивних корів з гнійно-некротичними ураженнями в ділянці пальців

Таблиця 3 – **Перебіг післяродового періоду в корів залежно від терміну виникнення гнійно-некротичних уражень в ділянці пальця**

Ортопедична патологія, що виникла на:	Кількість корів	Фізіологічний перебіг, п/%	Патологічний перебіг, п/%	
			субінволюція	метрит
3–5-му міс. вагітності	18	8/44,4	10/55,6	9/50,0
6–8-му міс. вагітності	15	5/33,3	6/40,0	6/40,0
9-му міс. вагітності	19	2/10,5	16/84,2	17/89,4
Контрольна	26	19/73,1	5/19,2	3/11,5

УВАГА! ТРИВАЄ ПЕРЕДПЛАТА НА ЖУРНАЛ НА 2014 РІК!